

5. IBD:tä sairastavien vatsan ja suoliston oireet

Pyri tunnistamaan ja huomioimaan keskusteluissa IBD:tä sairastavan kanssa uupumukseen yhteydessä olevat tekijät:

➤ IBD:tä sairastavien vatsan ja suoliston oireilu. (B)

Turvotus ja ripuli olivat yhteydessä remissiossa olevien IBD:tä sairastavien uupumukseen ($p < 0,001$). Tutkimukseen osallistuneista 72 %:lla ($n = 79$) oli kaasunmuodostusta ja turvotusta (md 57; range 47–62) ja 56 %:lla ($n = 61$) oli ripulia (md 52; range 39–59). Tutkimukseen osallistuneista 60 % ($n = 65$) raportoi uupumusta (md 53; range 42–60).

Italialaisessa poikkileikkaustutkimuksessa¹ selvitettiin gastrointestinaalisten oireiden vaikutusta psykososiaalisiin muutoksiin remissiossa olevilla IBD:tä sairastavilla. Tutkimukseen osallistui 109 polikliinisessä hoidossa olevaa IBD:tä sairastavaa (ikä md 50 v; 42–59 v; Crohnin tauti 29 %; $n = 32$, haavainen paksusuolitulehdus 71 %; $n = 78$). Tutkimukseen osallistuneista oli miehiä 62 % ($n = 69$). Sairauden aktiivisuus varmistettiin Crohnin tautia sairastavilla Harvey Bradshaw index (HBI)-mittarilla (remission raja < 5) ja haavaisessa paksusuolitulehduksessa Mayo score-mittarilla (remission raja < 2). Tutkimuksessa tarkasteltiin uupumusta, unihäiriötä, masennus- ja ahdistusoireita sekä tyytyväisyyttä sosiaalisiin rooleihin, kivun aiheuttamaa toiminnanvajautta ja fyysistä toimintakykyä. Ruoansulatuskanavan oireita ja elämänlaatua selvitettiin GI-PROMIS[®]-asteikolla ja psykososiaalisia oireita PROMIS[®]-asteikolla (8 kysymystä/osa-alue, 5-portainen Likert-asteikko, jossa 1 = ei lainkaan ja 5 = erittäin paljon; kivun häiritsevyyden arvioinnissa mukana myös 0 = ei kipua). Mittarit pisteytettiin normalisoidulla t-pistemäärällä (keskimäärin 50, SD 10) ja oireiden esiintymisen rajana pidettiin vähintään 50 pistettä (fyysisen toimintakyvyn kohdalla poikkeavasti < 50 viittasi ongelmaan). Aineisto analysoitiin kuvailevilla tilastollisilla menetelmillä, Mann–Whitneyn U-testillä, Fisherin eksaktilla testillä sekä lineaarisella regressioanalyysillä.

Tutkimuksen menetelmällinen laatu: JBI 8/8

Sovellettavuus suosituksessa: Hyvä

Kommentti: Tutkimuksessa tehdyn lineaarisen regressioanalyysin yksityiskohtaisia tuloksia kuvataan liiteaineistossa, jota ei ollut saatavilla.

Crohnin tautia sairastavilla ulosteenkarkailu oli yhteydessä uupumukseen (OR 2,67; 95 % CI 1,36–5,22; $p = 0,004$). Crohnin tautia sairastavilla (OR 2,55; 95 % CI 1,57–4,12; $p < 0,001$) ja haavaista paksusuolitulehdusta sairastavilla yöllinen suolentoiminta oli yhteydessä uupumukseen (OR 2,85; 95 % CI 1,28–6,33; $p = 0,010$).

Yhdysvaltalaisessa havainnoivassa poikkileikkaustutkimuksessa² selvitettiin Crohnin tautia (CD) tai haavaista paksusuolitulehdusta (UC) sairastavien uupumuksen esiintyvyyttä sekä pyrittiin tunnistamaan kliiniset ja taudin aktiivisuusmittarit sekä oireet, jotka liittyivät itsenäisesti uupumukseen. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat aikuiset (≥ 18 vuotta), joilla oli äskettäin diagnosoitu tai aiemmin todettu Crohnin tauti

(n = 903) tai haavainen paksusuolitulehdus (n = 443). Uupumuksen esiintymistä mitattiin yksittäisellä monivalintakysymyksellä: ”Oletko viimeisen viikon aikana kokenut seuraavia oireita?”. Sairauden aktiivisuutta mitattiin Crohnin taudissa lyhyellä Crohn’s Disease Activity Index (sCDAI) -mittarilla ja haavaisessa paksusuolitulehduksessa Ulcerative Colitis Disease Activity Index (UCDAI) -mittarilla (6- ja 9-portaikoinen asteikko, pisteytys 0–3, molemmissa suurempi luku kuvaa vaikeampaa tautia). Lisäksi taudin aktiivisuutta arvioitiin lääkärin yleisellä arviolla (The Physician’s Global Assessment, PGA). Tutkimukseen kerättiin tietoja ulostamistiheydestä, vatsakivuista, verisestä ulosteesta, ulosteenkarkailusta, yöllisestä ulostamisesta, kiireellisyydestä, yleisestä hyvinvoinnista ja masennusoireista. Crohnin tautia sairastavista 431 raportoi uupumusta, 472:lla ei ollut uupumusta. Haavaista paksusuolitulehdusta sairastavista 181 raportoi uupumusta, ja 262:lla ei ollut uupumusta. Aineisto analysoitiin kuvailevilla analyyseilla, ei-parametrisilla ja parametrisilla testeillä, ristiintaulukoinnilla ja monimuuttujaisella logistisella regressioanalyysillä. Lisäksi käytettiin taaksepäin suuntautuvaa muuttujavalintaa Akaiken informaatiokriteerillä (AIC).

Tutkimuksen menetelmällinen laatu: JBI 6/8, puutteet kriteereissä 1 ja 7

Sovellettavuus suosituksessa: Hyvä

IBD:tä sairastavilla oli suolentoiminnan säätelyssä haasteita (IBD-Disk arvo > 5) enemmän niillä, jotka kokivat uupumusta verrattuna uupumusta kokemattomiin (uupuneet/uupumattomat: 47,1 % vs. 15,6 %; $p < 0,001$; vakavasti uupuneet/ei vakavasti uupuneet: 52,3 % vs. 21,1 %; $p < 0,001$). Tulehduksellista suolistosairautta sairastavilla uupumus oli yhteydessä ulostamisen säätelyongelmiin (IBD-Disk > 5 p ; OR 1,67; 95 % CI 1,20–2,3; $p = 0,002$).

Ranskalais-belgialaisessa poikkileikkaustutkimuksessa³ tarkasteltiin uupumukseen liittyviä tekijöitä IBD:tä sairastavilla aikuisilla (n = 1 740). Tutkimuksessa arvioitiin osallistujien uupumusta ja sairauteen liittyviä rajoitteita IBD-Disk-mittarilla (10 osa-alueella, arvio VAS asteikolla 0–10, jossa arvo > 5 kuvaa merkittävää kuormitusta/rajoitetta osa-alueella). Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselyllä ja potilastietojärjestelmistä. Aineisto analysoitiin kuvailevin tilastollisin menetelmin, Spearmanin järjestyskorrelaatiokertoimella, yhden muuttujan analyysillä, χ^2 -testillä, logistisella regressiomallilla ja monimuuttuja-analyysillä.

Tutkimuksen menetelmällinen laatu: JBI 5/7, puutteet kriteereissä 1 ja 7, kriteeri 3 N/A

Sovellettavuus suosituksessa: Hyvä

Lähteet:

1. Mancina RM, Pagnotta R, Pagliuso C, Albi V, Bruno D, Garieri P, Doldo P, Spagnuolo R. Gastrointestinal symptoms of and psychosocial changes in Inflammatory Bowel Disease: a nursing-led cross-sectional study of patients in clinical remission. *Medicina* 2020; 56: 45. DOI: 10.3390/medicina56010045.
2. Gible TH, Shan M, Zhou X, Naegeli AN, Dubey S, Lewis JD. Association of fatigue with disease activity and clinical manifestations in patients with Crohn’s disease and

ulcerative colitis: an observational cross-sectional study in the United States. *Current Medical Research and Opinion* 2024; 40: 1537-1544. DOI: 10.1080/03007995.2024.2380733.

3. Amiot A, Chaibi S, Bouhnik Y, Serrero M, Filippi J, Roblin X, Bourrier A, Bouguen G, Franchimont D, Savoye G, Buisson A, Louis E, Nancey S, Abitbol V, Reimund J-M, DeWit O, Vuitton L, Mathieu N, Peyrin-Biroulet L, Gilletta C, Allez M, Viennot S, Le Berre C, Dib N, Brixi H, Painchart C, Plataras L, Altwegg R, Fumery M, Caillo L, ym. Prevalence and determinants of fatigue in patients with IBD: A cross-sectional survey from the GETAID. *Journal of Crohn's and Colitis* 2023; 17: 1418-1425. DOI: 10.1093/ecco-jcc/jjad060.